

Kapitola 4: STAVBA VĚT

ÚVOD

V posledních letech se čistě stavbě vět věnovaly **3–4 z 30 úloh**. Slovo „čistě“ ve významu pouze používám proto, že částečně je pochopení této látky důležité i pro řešení jiných úloh. Např. věta *Petra viděla Jana* může znamenat, že ta Petra viděla toho Jana, nebo že ta Jana viděla toho Petra. Co musíme z kontextu poznat? Podmět. Při uspořádání textu (kapitola 5) také sledujeme kromě významu i stavbu vět. Gramaticky správný úsek textu do širšího kontextu také bez vnímání stavby vět nedoplníme. No a pak jsou tu úlohy, které se syntaxe, jak se vztahům slov ve větách odborně říká, týkají přímo. Mezi typickými je ta, ve které máš za úkol určit/vypsát **podmět** a **přísudek** z dané věty. Jindy máš rozlišit typy podmětu a přísudku nebo identifikovat **předmět**, **přívlastek** (shodný i neshodný) a **pří-slovečná určení** (místa, času, způsobu, příčiny, účelu, podmínky – ale určení přípustky bylo vyřazeno z ofic. požadavků). Stejně tak bys měl(a) ovládat typy **vedlejších vět** a **poměry** mezi členy či větami ve spojení souřadném (slučovací, odporovací atd.). Také rozlišíš obecně **souvětí** a **větu jednoduchou** (někdy se po řešiteli chce změnit jedno v druhé, ukážeme si, jak na to). Zopakuj si také druhy spojek (souřadící vs. podřadící) nebo rozdíl mezi přímou a nepřímou řečí.

V této kapitole se dále podíváme na **úlohy přiřazovací**, které jsou v testu vždy dvě – jedna za 3 body a jedna za 4 body. Získat v nich body se někdy dá celkem rychle, pokud samozřejmě zvládáš látku, na kterou se ptají. Jedna z nich se často věnuje syntaxi. 😊

1 Ve kterém souvětí vhodně doplníš na vynechané místo (***) spojku *jestliže*?

- A) Udělal jsem všechno, *** se mi nechtělo.
- B) Nebavím se s ním, *** mi nekoupil zmrzlinu.
- C) Mám to místo rád, *** dokážu se zabavit všude.
- D) Má rodina se bude mít lépe, *** mi konečně přidají.

POZOR: Může se stát, že na první pohled vyhodnotíš více možností jako správné, ale je třeba zamyslet se také nad významem každého z uvedených souvětí.

2 Rozhodni o každé z vět, zda obsahuje neshodný přívlastek (A), nebo ne (N).

	A	N
2.1 Návštěva planetária v nás zanechala úžasné vzpomínky.	☐	☐
2.2 Během svého pobytu příbuzní navštívili Městské muzeum.	☐	☐
2.3 Dárek od nejlepšího kamaráda dvojčata neuvěřitelně potěšil.	☐	☐
2.4 Předkupní právo na nákup vstupenek měli nejdříve věrní fanoušci.	☐	☐

3 Který větný celek není souvětím?

- A) Ať to udělá co možná nejtišeji, mu zařvali do ucha.
- B) Hustý déšť skrápěl městské ulice, po nichž se valila špína.
- C) Zašli pozdravit dělníky, rekonstruující už rok nedaleký, slavný most.
- D) Přehnaná snaha nemusí vést k úspěchu, někdy chce řešení hlavně klidnou hlavu.